

PĒTERIS VANAGS

Latvijas Universitāte
 Stokholmas Universitāte
 pvanags@latnet.lv

JOLANTA WIŚNIOCH

Latvijas Universitāte
 jolawisnioch@gmail.com

Atkārtotojies teksti un Glika Bībeles tulkojuma vēstures precizēšanas iespējas

Glika Bībeles tulkojuma vēsture un valoda, kaut pētīta jau vairāk nekā simts gadu, atstāj daudz neatbildētu jautājumu. Vai E. Glikis tulkojis viens pats? Ko darīja viņa palīgi? Kāds ir K. Fīrekera un citu agrāku tulkojumu iespaids tulkojumam? Kāds ir t.s. Bībeles komisijas devums teksta galīgā varianta radīšanā? Tā kā vēstures liecību par tulkošanas procesu nav daudz, jāmēģina analizēt esošie teksti, izmantojot dažādu metodoloģisku pieeju.

Viena no iespējām – izmantot Bībelē atkārtotojos teksta vietu salīdzināšanu savstarpēji un ar iespējamiem citvalodu avotiem. Šī metodika īpaši var derēt Jaunās Derības teksta izpētei, jo gan trijos sinoptiskajos evaņģēlijos (Mateja, Marka, Lūkas), gan arī Jāņa evaņģēlijā ir visai daudz šādu vietu. Piemēram, gr. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ ‘saucoša jeb saucēja balss tuksnesī’ atrodama Mt 3,3, Mk 1,3, Lk 3,4, Jn 1,23. M. Lutera 1545 tulkojumā lietots vc. *Es ist eine stimme eines Predigers in der wüsten* Mt 3,3, Mk 1,3, Lk 3,4 un *Jch bin eine stimme eines Predigers in der Wüsten* Jn, 1,23.

Taču Glika Bībelē paveras cita aina. Nav divu vienādu vietu! Sal., *Tur irr Balšs weena Šluddinataja Tukšnešī* Mt 3,3, *Kahda Šluddinataja Balšs irr Tukšnešī* Mk 1,3, *Weena Šluddinataja Balkšne irr Tukšnešī* Lk 3,4, *Es esmu šauzama Bals weena Mahzitaja Tukšnešī* Jn 1,23. Starp tekstiem ir gan leksiskas, gan fonētiskas, gan gramatiskas atšķirības. Rodas pamatots jautājums – kā šāda dažādība radusies? Vai tā ir nejauša vai izveidojusies tulkojuma tapšanas gaitā?

Papildus tekstuālajai analīzei iespējams un nepieciešams veikt arī latviešu tekstu salīdzināmo lingvistisko analīzi. Darba hipotēze liecina, ka Lūkas evaņģēlija tulkojumā ir biežāk sastopamas atšķirības no citiem evaņģēlijiem, piem., Lk un Jn biežāk parādās svārstības tag. dsk. 2. pers. formu galotnēs *-at*, *-aht*, *-eet*, piem., *ešsaht* (8 x) blakus *ešsat* (25 x); tikai Lk refleksiīviem verbiem tekstā parādās arhaiskās pleonastiskas konstrukcijas ar papildus pronomenu blakus atgriezeniskā verba, piem., *Marta/ Marta/ tu darrees šewim daudf Darba un Raifas* (Lk 10, 41); Lk un Jn daudz biežāk sastopama pag. ā-celma galotne primāriem verbiem, piem., *gahja* (Jn 18 x); *aisgahje* (Lk 8 x, Jn 3 x); Tikai Lk evaņģēlijā lietotās tag. lok. divdabja i-celma formas verbam *gulēt*, piem., *un to Behrniņu Šillē gullišchu* (Lk 2, 16); Lk un Jn tekstā sastopamas senākas verba *ņemt* formas ar *j*- saknes sākumā – *jehmis*, *eejehmis*; Lk un Jn imperatīvā, konstrukcijās *lai* ar tag. 3. pers. formu lieto pārsvarā senāko formu *laid*, kamēr Mt un Mk gandrīz vienīgi *lai*; Jn un Lk teksta verba *būt* relatīvā saglabāta sena divdabja formas ar *-us*, *ešsus*.

Abu analīžu apvienojums varētu dot papildinājumu Glika Bībeles tulkojuma vēstures izpratnei. Referātā tiks prezentēti šādu pētījumu rezultāti.